

Bolduc

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

L'arxiu familiar
a la Xarxa

L'Escola Taller d'Art
de Tarragona

Les fitxes municipals
de la Generalitat
republicana

Visita arqueològica
Altafulla-Tarragona
(1968) (I)

Diputació Tarragona

Número 16 Segon semestre 2014

La ciberpublicació de l'arxiu familiar

El Departament de Comunicació i Centre d'Imatges Municipal de Tarragona ha encetat la campanya Obre'ns la teva capsa de sabates, que pretén fer circular massivament aquelles imatges fotogràfiques antigues que la gent guarda zelosament, en molts casos, en petites capses de sabates. Es tracta d'una campanya de conscienciació per recollir material d'imatge antic i evitar que es malmeti o acabi a les escombraries. Aquesta vegada, però, compta amb la iniciativa d'obrir un web per tal que, en lloc de molestar-se a dur el material als arxius, els seus propietaris el publiquin directament a la Xarxa [<http://capsadesabates.tarragona.cat>] i el comparteixin virtualment. A més, hi poden afegir text descriptiu, per

identificar personatges, datar fets o explicar històries. Així se salvaguarda la memòria familiar completa, i l'usuari/donant segueix conservant el suport original d'un material al qual està emocionalment vinculat.

És la informació (en aquest cas, la imatge) i no el suport en si allò que importa en un document, i aquesta iniciativa tarragonina ho demostra. Li desitgem i augurem l'èxit més rotund, com en totes aquelles que, vinculades a la Xarxa, permeten contribuir en campanyes des de casa, a cop de tecla. Una manera de fer que combina com cap altra la comoditat amb la intimitat i una gran dosi de pragmatisme. Els temps s'imposen... també per als arxius._

Bolduc_

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

Coordinadors:
Eugeni Perea
Manel Güell

Col·laboradors:
Equip tècnic de l'Arxiu General: Sergi Borrallo Llauredó,
Ramon Cornadó Serra, Benet Martí Álvarez, Kelma Martínez Toro
i Sara Pérez Rodríguez

Carrer de Vila-seca, 28
43110 La Canonja
Tel. 977 547 662 / Fax 977 196 080
arxiu@dipta.cat

Disseny i maquetació:
Unitat d'Imatge Corporativa i Disseny Gràfic
de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

Diputació Tarragona

Sumari_

Pòrtic

L'arxiu familiar a la Xarxa

Assaig

L'Escola Taller d'Art de Tarragona

Fons

Les fitxes municipals de la Generalitat republicana

Acció cultural

Recull de premsa i bibliografia

Les imatges de l'arxiu

Visita arqueològica Altafulla-Tarragona (1968) (I)

L'Escola Taller d'Art de Tarragona. Documents fundacionals (1946-1949)

“La guerra civil, en la zona republicana, tant com s’anà allargant, excità i exacerbà l’instint individual de supervivència i disgregà la població, que acabà del tot dispersa. L’etapa següent, el que en diem postguerra, comença amb la recuperació de les relacions possibles i l’establiment de lligams per incorporar nous agents.”¹

Introducció

El desembre de 1945, Manuel de Montoliu i Togores, en qualitat d’assessor de Cultura de la Diputació de Tarragona —càrrec per al qual fou nomenat el 26 de juliol de 1946—,² subscribia una *Memoria sobre la organizació de la Cultura en la Província de Tarragona*, en la qual s’exposaven i analitzaven tot un seguit de problemes a l’entorn de la cultura de les comarques de Tarragona en la postguerra. Davant l’amplitud de les necessitats i els pocs recursos existents, es prioritzaren dos projectes culturals: la fundació d’una institució de caire històric, d’àmbit supracomarcal, adreçada a l’esfera de l’alta cultura (que es creà el 1952 sota la denominació Instituto de Estudios Tarraconenses Ramón Berenguer IV), i la instauració

d’una Escola d’Art a Tarragona, per a la formació i d’àmbit popular.³

Orígens de l’Escola-Taller d’Art de Tarragona

Malgrat que sovint hom ha dit que l’Escola d’Art de la Diputació de Tarragona era l’hereva de la tradició pedagògica en l’ensenyament de les arts plàstiques que originà el Taller-Escola creat a Tarragona per la Generalitat de Catalunya durant la República⁴, res es troba més allunyat de la realitat.

El dia 2 de juliol de 1946, Manuel de Montoliu, d’acord amb la voluntat expressada en el seu moment, tramejà al gestor ponent de Cultura de la Diputació de Tarragona la *Memoria sobre la Fundación de la Escuela-Taller de Arte de Tarragona*, antecedent directe de l’actual Escola d’Art i Disseny de la corporació.

Aquest text, de cinc planes, s’inicia amb una introducció en la qual es fa palesa la necessitat d’un centre d’ensenyament d’art; per tal de definir el tipus d’escola que en aquests moments requereix la societat de les

¹ BAIXERAS I SASTRE, Enric. “Art a Tarragona (1939-1952)”. Dins: *La província de Tarragona durant el franquisme (1939-1976), Política, societat i cultura*. Tarragona: Centre d’Estudis Històrics i Socials del Camp de Tarragona Guillem Oliver, 1996, p. 132.

² Arxiu Històric de Tarragona [= AHT], *Fons Municipal de Tarragona*, Llibre d’Actes, 9/II/1945–30/VIII/1945, p. 85-85v.

³ Arxiu General de la Diputació de Tarragona [= AGDT], *Fons de l’Escola Taller d’Art, 1946-1959*, Expedient sobre la creació de l’Escola d’Arte, 1946 [= Escola d’Art], *Memoria sobre la Fundación de la Escuela-Taller de Arte de Tarragona* [= Memòria].

⁴ SALCEDO MILIANI, Antonio. “L’Escola Taller d’Art de Tarragona”. Dins: *Guerra Civil a les comarques de Tarragona (1936-1939)*. Tarragona: Centre d’Estudis històrics i Socials del Camp de Tarragona, 1999, 297-309.

comarques tarragonines remet a la *Memoria* sobre cultura de desembre de 1945 esmentada al començament, i en transcriu literalment una part amb referència al Taller-Escola de la Generalitat a Tarragona:

“El Taller de Pintura y Escultura desaparecido,⁵ pese a la modestia de su designación, adolecía de excesiva ambición, ya que es dificultad poco menos que insuperable el crear en Tarragona una Escuela de Bellas Artes capaz de competir con la establecida desde antiguos tiempos en Barcelona. Entendemos que una Escuela de este género en Tarragona habría de limitarse á aspiraciones más modestas u habría de tener sobre todo un carácter más práctico y orientado á la educación artística de las clases trabajadoras”.⁶

Així doncs, existia una voluntat evident i manifesta d'allunyar-se dels paràmetres establerts pel Taller-Escola i potenciar uns ensenyaments més propers a les arts aplicades que a les belles arts.⁷ Per tal de reafirmar aquesta postura es plantejà, ràpidament, una solució que passava per la vinculació directa de la futura Escola d'Art a l'Escola del Treball ja existent, cosa que permetia la seva implantació, al mateix temps, tant a Tarragona com a Reus, Valls i Tortosa.

Aquesta organització suposava, a més, optimitzar uns espais i instal·lacions que només s'utilitzaven en horari nocturn i, així, amb un mínim cost en infraestructures es podia donar servei a dos col·lectius amb neces-

sitats de formació. Aquesta disposició no obstava per organitzar un primer curs de forma immediata i veure l'acceptació per part de l'alumnat de la nova oferta docent, amb temps necessari per organitzar els cursos següents.

“El establecimiento de esta Escuela-Taller,[sic] hacerse por via de ensayo, pero con vistas a que pueda funcionar definitivamente bajo los auspicios de la Excma. Diputación, ya que factores decisivos para ello lo decidirán, tales como las matrículas que se produzcan, el destacarse algún valor artístico que realce el nombre, etc.”⁸

Manuel de Montoliu indicava, a més, l'interès que, conjuntament amb el gestor ponent de Cultura, Enric Olivé Martínez, tingué a trobar la documentació del desaparegut Taller-Escola de la Generalitat republicana a Tarragona per tal que els servís de base per a l'organització del nou centre. Aquesta recerca es veié abocada al fracàs, ja que la destrucció de part de l'edifici durant els bombardeigs que patí la ciutat el 1938 i la dispersió d'alumnes i professors a causa de l'elevada inseguretat en què vivia Tarragona va fer suspendre l'activitat docent. La documentació del centre en part desaparegué i en part fou recollida per un dels seus directors, Joan Rebull, fins que s'exilià i la deixà en mans de la seva deixeblla M. Teresa Ripoll.⁹ Davant la impossibilitat, doncs, de trobar aquest material, s'entrevistaren amb el Sr. Rodríguez Codolà, secretari general de la Real Escuela de Bellas Artes de

⁵ La prudència del nostre assessor de Cultura l'aconsellà passar per alt el comentari inoportú que l'Escola havia estat destruïda per un bombardeig dels nacionals l'any 1938. BAIXERAS I SASTRE, Enric. *Comentari a la Memòria. subscrita per Manuel de Montoliu, assessor de Cultura de la Diputació de Tarragona, cursada el juliol de 1946* (treball inèdit, a l'annex).

⁶ *Memoria*, p. I-II.

⁷ BAIXERAS. *Comentari a la Memòria...*

⁸ AGDT, *Escola d'Art*, Moció de la Ponència de Cultura de la Comissió Gestora, 5 d'octubre de 1946.

⁹ Aquesta documentació fou donada per la família Ripoll-Sahagún al Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona.

Barcelona, que els assessorà i els proporcionà el Reglament d'aquesta escola.¹⁰

La voluntat de vincular directament l'Escola d'Art amb l'Escola del Treball fou plantejada al Patronat Local de Formació Professional en el seu plenari del 22 de maig del mateix any, mitjançant la invitació del gestor ponent de Cultura de la Diputació i alhora membre d'aquell Patronat, Enric Olivé, a Manuel de Montoliu per presentar el projecte. La resposta fou l'acord de crear una Escola-Taller d'Art a Tarragona i la proposta de creació d'una Comissió "compuesta por el vocal Diputado Provincial, Sr. Olivé, y los vocales Srs. Soler y Iglesias, para que hagan un estudio de este asunto y redacten las condiciones correspondientes para llevar a feliz término la fundación que se propone".¹¹

L'objectiu principal de la ponència creada fou la redacció del reglament de la futura Escola, que Manuel de Montoliu adjuntà a la *Memoria* presentada a la Diputació de Tarragona per a la seva aprovació. La primera reunió de la ponència amb la Comissió Gestora de la Diputació es fixà per al 26 de juny de 1946.¹²

El règim previst per a la gestió de l'Escola era el patronat, que s'adaptava al ja existent de l'Escola Elemental del Treball, dependent de Patronat Local de Formació Professional, tal com es reflectia als Estatuts de la seva creació.¹³ En la *Memoria* es destaca que el fet d'ubicar únicament una Escola a Tarragona era una qüestió exclusivament interina, a tall d'assaig per impartir, més endavant, ensenyament en altres indrets de la província, com Reus, Valls i Tortosa.¹⁴

¹⁰ *Memoria*, p. III. Millor així, perquè s'estalviaven comparacions odioses amb els objectius estatutaris, molt més ambiciosos, de l'escola d'art de la República. BAIXERAS. *Comentari a la Memòria*...

¹¹ AHT, *Fons Municipal de Tarragona*, Patronat Local de Formació Professional [= Patronat], Llibre d'Actes, sessió de 22 de maig de 1946.

¹² AHT, Patronat, Llibre d'Actes, sessió de 21 de juny de 1946.

¹³ AGDT, Escola d'Art, Estatuts.

¹⁴ *Memoria*.

La senyera al balcó central (1915)

La primera vegada que l'Ajuntament de Tarragona va gosar penjar una senyera a la balconada central de la seva seu de la plaça de la Font fou per Cap d'Any de 1915. L'alcalde, Josep Prat i Prats, volia guanyar-se així aquella part de l'electorat més catalanista, i donà una especial rellevància a l'acte d'hissar la senyera el dia 1 de gener de 1915. Pronuncià un encès discurs en el qual acabava assegurant que l'acte representava un homenatge a Tarragona, a Catalunya i a Espanya. Les gestions per tal d'aconseguir aquest propòsit venien de lluny i van ser àrdues. Finalment, les autoritats permeteren que la senyera onegés en un edifici oficial; això sí, només en dies de festa molt assenyalats!

Diari de Tarragona (03-01-1915), 2; *La Veu de Tarragona* (03-01-1915), 2.

Vista de l'aula de dibuix, amb un model d'escultura clàssica. [© Diputació de Tarragona. Arxiu Fotogràfic del Museu d'Art Modern, reg. 17794]

Aquesta iniciativa d'inserir l'Escola d'Art dins l'Escola Elemental de Treball va tenir un ràpid i positiu ressò en el conjunt de Patronats Locals de Formació Professional de la província. El dia 15 d'octubre del mateix any, el president del Patronat de Reus s'adreçava al president de la Diputació per informar-lo que coneixia el projecte de forma oficiosa i el felicitava per la iniciativa, i alhora sol·licitava la implantació simultània dels estudis a les escoles de Tortosa, Valls, Reus i Tarragona, des de l'inici.¹⁵ Malgrat l'interès manifestat, el desplegament d'aquests estudis es realitzaria amb posterioritat al 1950, quan l'Escola d'Art s'independitzà de l'Escola del Treball.

El darrer punt que tracta la *Memoria* de Manuel de Montoliu és el de la gestió i funcionament de l'Escola d'Art dins de l'Escola del Treball. Per facilitar la gestió general del centre i la relació entre ambdues escoles es plantejava la conveniència que el director de l'Escola del Treball ho fos també de l'Escola d'Art, i així s'unificarien l'autoritat tècnica i la burocràtica del centre; el sotsdirector assumiria la direcció tècnica de l'Escola d'Art. Aquest plantejament inicial es definiria detalladament en el Reglament de Règim Intern de l'Escola d'Art, elaborat pel seu Patronat.

¹⁵ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

Acord per a la creació de l'Escola-Taller d'Art

El dia 5 d'octubre següent, el gestor ponent de Cultura presentà una moció a la Comissió Gestora per la qual donava a conèixer la *Memoria* redactada per Manuel de Montoliu, així com un projecte de Reglament, i explicava de forma breu i concisa cada un dels aspectes que més amunt s'han destacat. També proposava l'aprovació de les conclusions que havien de posar en marxa la futura Escola d'Art, amb una consignació econòmica de 42.000 pessetes per garantir les despeses del primer curs.¹⁶

La resposta no fou immediata, ja que la Gestora considerà necessari aprofundir més en l'estudi del projecte i cregué necessari posposar-ho fins a la propera sessió.¹⁷ El gestor ponent de Cultura, però, s'avançà als esdeveniments i encapçalà un document que donava per fet l'acord de la Comissió Gestora abans de la seva tramitació definitiva.¹⁸

Les converses prèvies mantingudes pel gestor ponent de Cultura i el president del Patronat Local de Formació Professional havien permès l'elaboració d'un esborrany de contracte de col·laboració entre ambdues entitats, que quedà a disposició de la Comissió Gestora per a la seva aprovació.¹⁹ L'esmentat esborrany manifestava la voluntat de les parts en els punts bàsics: la cessió per part del Patronat d'una aula de l'Escola del Treball per a classes teòriques, una sala per a l'exercici del dibuix i un taller per a escultura. Aquesta cessió

tenia una durada mínima de cinc anys, prorrogable a petició de la Diputació. La contraprestació econòmica que rebria l'Escola del Treball per la cessió dels espais es preveia concretar-la al Reglament de Règim Interior. També es preveia la possibilitat que l'Escola d'Art ampliés un dels tallers, que sufragaria la dita escola i amb dret a prorrogar el termini d'ocupació de l'espai de forma proporcional a la despesa realitzada.

Pel que fa al funcionament, la Diputació de Tarragona manifestava, al punt quatre, que acceptava que la direcció de l'Escola del Treball ho fos també de l'Escola d'Art, però que les condicions d'aquesta relació caldria que es reflectissin, també, al Reglament de Règim Intern. Així doncs, les iniciatives per concretar quedaven pendents, però, de la seva ratificació en la redacció del Reglament de Règim Intern que canalitzaria les relacions entre les dues institucions.

La creació de l'Escola-Taller d'Art s'acordà a la sessió plenària de la Comissió Gestora de la Diputació de Tarragona el 31 d'octubre de 1946.²⁰ Segons l'acta, en primer lloc es llegí la moció presentada per la ponència de Cultura; a continuació es van transcriure els Estatuts o Reglament que havien de regir la creació d'aquest nou centre d'ensenyament, i per acabar, es presentà el dictamen del gestor ponent de Cultura sobre la idoneïtat de l'Escola del Treball, en hores diürnes, com a seu provisional de l'Escola-Taller d'Art. L'acta transcriu el contracte que havien de signar la Diputació de Tarragona i el Patronat Local de Formació Professional d'aquesta ciutat per iniciar el

¹⁶ AGDT, Escola d'Art, Moció presentada pel gestor de Cultura de la Comissió Gestora de la Diputació de Tarragona.

¹⁷ AGDT, Llibre d'Actes, 10/X/1946-8/V/1946, lv.

¹⁸ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

¹⁹ AGDT, Escola d'Art, Esborrany de contracte.

²⁰ AGDT, Llibre d'Actes, 10/X/1946-8/V/1946, f. 10v-13.

projecte, el qual fou llegit al Plenari del Patronat de 19 de novembre de 1946.²¹

Estatuts de l'Escola-Taller d'Art de Tarragona

Els Estatuts consten de 23 articles, dels quals tres tenen caràcter addicional. S'inicia el redactat amb una sèrie d'articles definitoris sobre la voluntat de la Diputació de Tarragona de crear l'Escola-Taller, així com d'assumir les despeses que generés el seu funcionament a través d'una subvenció provinent del Pressupost general.²²

El règim de gestió de l'Escola-Taller era el Patronat, que estaria format per: a) un president —el de la Diputació—; b) un vicepresident —el ponent de Cultura de la Diputació—, i c) tres vocals —el director de l'Escola del Treball i alhora de l'Escola-Taller d'Art, el sotsdirector tècnic de l'Escola-Taller d'Art i l'assessor de Cultura de la Diputació. Aquesta composició, però, podia ser modificada per iniciativa i resolució de la Diputació. Les obligacions i el funcionament d'aquest Patronat es van desglossar al llarg dels Estatuts per tal de preveure assumptes com: la redacció i aprovació del pressupost, la redacció del Pla d'Estudis i Reglament Intern del centre, els terminis de reunió —com a mínim una vegada al mes—, el sistema de presa d'acords per votació i majoria simple i l'obligació de presentar la memòria anual.

També s'hi expressava la necessitat de crear beques perquè els estudiants més dotats poguessin ampliar

els estudis en una Escola Superior de Belles Arts; així mateix, preveia la possibilitat d'obtenir recursos i ajudes econòmiques de procedència privada com podrien ser donatius, llegats, etc.

Finalment, els darrers articles se centraven en el sistema d'ensenyament i establien tres graus o categories en els estudis: preparació, perfeccionament i introducció a les especialitats. També regulaven el nomenament del professorat i del personal subaltern de l'Escola-Taller, potestat que es reservava el Patronat i que es realitzaria de forma directa.

En els tres articles addicionals que tanquen el document es regulen les relacions entre l'Escola-Taller d'Art i l'Escola del Treball que l'acull a la seva seu. Tal com s'havia tractat a les diverses reunions mantingudes, l'Escola del Treball cedia en hores diürnes els locals que l'Escola-Taller d'Art necessitava per desenvolupar el projecte; el director de l'Escola del Treball ho seria d'ambdós centres per a tots els assumptes que no fossin pròpiament tècnics d'aquest ensenyament; i per a aquests, l'autoritat recauria en el sotsdirector tècnic i els dos responsables prendrien, de comú acord, les decisions que afectessin ambdues institucions.

El 16 de novembre de 1946 s'enviaren les cartes que notificaven als membres del Patronat el seu nomenament, i dos dies després tenia lloc l'acte protocol·lari de la seva constitució i presa de possessió. El primer Patronat del Taller-Escola d'Art de la Diputació de Tarragona va estar format per: a) Josep Segú Parés, com a president; b) Enric Olivé Martínez,

²¹ AHT, Patronat, Llibre d'Actes, 19 de novembre de 1946.

²² AGDT, Escola d'Art, Estatuts, art. 1, 2, 5 i 6.

com a vicepresident; i c) Antonio Soler Morey i Manuel de Montoliu de Togores com a vocals; la vocalia corresponent al sotsdirector tècnic de l'Escola-Taller quedava vacant, de moment, pendent del seu nomenament.²³

El professorat de l'Escola-Taller d'Art

El següent pas fou proveir de professorat l'Escola-Taller. El dia 28 del mateix mes, el president de la Diputació, com a president del Patronat, enviava al governador civil de Tarragona les bases per a la provisió dels primers professors, a l'efecte de publicar-les al *Boletín Oficial de la Provincia*²⁴ i encetar així el procediment de concurs públic.

Els requeriments per poder-hi concursar incloïen la presentació d'una sol·licitud i altres documents com: certificat de penals, de bona conducta, d'*adhesión al Glorioso Movimiento Nacional*, de no haver estat depurat; la certificació dels estudis artístics fossin o no de caràcter oficial; la relació d'exposicions realitzades i altres mèrits que es consideressin oportuns. També

haviem d'adjuntar una memòria pedagògica de l'assignatura a la qual optaven.

La durada de la jornada laboral no excediria les divuit hores setmanals, durant les quals se'ls podia encomanar, a més de tasques pedagògiques, tasques de suport al desenvolupament administratiu de l'Escola-Taller i del Patronat.

Les places que s'oferien eren de caràcter provisional, sense vinculació amb el cos de treballadors de la Diputació de Tarragona; el nomenament tindria una durada d'un any, renovable per dos més si es considerava oportú. També es preveia que, en cas que la iniciativa no tingués la resposta prevista i la Diputació decidís dissoldre el Patronat i l'Escola, els professors no tindrien cap dret d'indemnització ni de reclamació.

Les places per proveir mitjançant concurs de mèrits eren dues: una de Dibuix, Pintura i Color, i una altra de Modelatge i Emmotllat. Per a la primera es presentaren i foren admesos cinc concursants: Dolors Masalles Creixell, Joan Molas Sabaté, Antoni Gonzalo Lindín, Sadurní Garcia Anguera i Ricard Estivill de Llorach; mentre que per a la segona només es presentà Salvador Martorell Oller.²⁵

²³ *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* [=BOPT], núm. 282, d'1 de desembre de 1946.

²⁴ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

²⁵ **Joan Molas Sabaté** (1887-1970) havia estudiat a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona i a l'Acadèmia de Sant Carles de València, on també fou professor; a Tarragona, impartí classes de dibuix a l'Institut Martí i Franquès, fou secretari de l'Escola de Magisteri i també regidor municipal (GRAU I PUJOL, JOSEP M. - JORDI ROVIRA I SORIANO. "Joan Molas i Sabaté". Dins: GÜELL, MANEL — SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (Coord.). *Biografies de Tarragona. Volum III*. Benicarló: Onada, 2013, p. 74). **Ricard Estivill de Llorach** (1879-1952) era pintor paisatgista, deixeble de Joaquim Mir, havia exposat la seva obra a Reus, Tarragona i Barcelona, en aquesta capital, el 1942 a la Sala Gaspar (OLESTI TRILLES, JOSEP. *Diccionari Biogràfic de Reusencs. 1. A-L*. Reus: Ajuntament, 1991, p. 235).

Una classe de dibuix a l'Escola d'Art. Al fons, a contrallum, es veuen les siluetes dels alumnes mentre treballen. [© Diputació de Tarragona. Museu d'Art Modern, reg. 17796]

El Patronat de l'Escola-Taller d'Art, un cop estudiats els mèrits de cadascun dels opositors, acordà nomenar Salvador Martorell Oller com a professor de Modelatge i Emmotllat, mentre que deixaven deserta la plaça de Dibuix, Pintura i Color. El Patronat proposà el nomenament provisional, amb caràcter interí i compartint l'assignació anual del lloc de treball —2.500 ptes. per a cada un— de Gonzalo Lindín i Garcia Anguera, els quals, d'acord amb la direcció del centre, es repartirien les matèries a ensenyar que preveia la

plaça.²⁶ Els tres professors reberen el seu nomenament de mans del president de la Diputació el 17 de gener de 1947.²⁷ Les classes ja s'havien iniciat el dia 8 de gener amb 32 alumnes matriculats.

Antonio Gonzalo Lindín (1920-1999) era nascut a Oviedo, però residia a Tarragona des dels vuit anys. Estudià a l'Escola-Taller de Pintura i Escultura de la Generalitat Republicana, i rebé els ensenyaments dels mestres Joan Rebull (escultura) i Ignasi Malloí (pintura),

²⁶ AGDT, Escola d'Art, Acta del *Patronato de la Escuela-Taller de Arte*, 13 de desembre de 1946. Martorell gaudia de l'adequada categoria per a haver estat director del centre, però el règim no ho considerà atesa la seva adscripció catalanista i la seva no adhesió al *Movimiento*. Quant a Lindín i García Anguera, malgrat tractar-se de dos bons artistes, en aquells temps encara no tenien una formació ni una professionalització pedagògica gaire desenvolupada. BAIXERAS. *Comentari a la Memòria...*

²⁷ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

promotor del Centre. Malgrat haver militat a l'Exèrcit Popular, l'ajut de l'alcalde Enric Olivé li obrí les portes a la possibilitat d'optar a una d'aquelles places. Formà part de la vida cultural i artística tarragonina, i fou membre destacat del Grup dels Dimecres, del Cercle de Pere Johan i del Grup Tarragona. Pintor paisatgista, exposà sobretot a Barcelona, Tarragona i Reus, i també a Lleida, Montblanc, Salou, Tortosa o Valls, i guanyà innumerables premis (vuit primers premis i una medalla d'or, entre altres distincions). La seva carrera docent es vinculà a l'Escola d'Art fins que es jubilà a la dècada dels anys vuitanta.²⁸

Sadurní García Anguera (1912-1963) era de Girona, però la família es traslladà a Tarragona pocs anys després de néixer. Cursava la carrera de Magisteri quan deixà els estudis per dedicar-se a la pintura, i el 1935 ingressà a l'Escola d'Art, que feia poc que s'havia creat. Allí va ser company de Gonzalo Lindín i, com aquest, també va esdevenir deixeble d'Ignasi Mallol. Passada la mala experiència de la Guerra Civil, retornà a Tarragona i es dedicà professionalment a la pintura, fins a esdevenir un dels artistes més importants de la pintura contemporània local. Formà part del Cercle Pere Johan, dels Amics de l'Art i del Grup Dimecres, exposà a Barcelona, Tarragona, Tortosa, Valls, i també a l'estranger, Alemanya, Anglaterra, Suïssa. El 1960 ho feia a Nova York i a la Galeria Dauphiné de París.²⁹

Salvador Martorell Oller (1895-1968), nascut a la Canonja, aprengué l'ofici d'escultor al Taller Arana i Bru, de Tarragona, i estudià a l'Escola de Belles Arts de Barcelona (1914). L'any 1917 exposà a Barcelona i a Tarragona, i amplia estudis a París, becat per la Diputació. A la capital francesa guanyà el 1925 la Medalla d'Or de l'Exposició d'Arts Decoratives, i el 1929, a Barcelona, la Medalla d'Or de l'Exposició Internacional. El 1927 fundà l'Associació d'Escultors. El 1934 contribuï a la creació de l'Escola d'Art de la Generalitat Republicana i n'esdevingué professor, de manera que es convertí en mestre d'alumnes amb els quals posteriorment compartiria claustre (Gonzalo Lindín, García Anguera). El 1944 i el 1945 guanyà sengles Medalles Julio Antonio.³⁰

Finançament

El pressupost d'aquest primer curs fou de 44.000 pesetes. Els ingressos provenien de la Diputació, com ja s'havia establert als Estatuts —37.000 ptes.—, i es preveia aconseguir subvencions oficials o ajudes particulars per valor de 3.000 ptes. i ingressar per matrícules i documents oficials 4.000 ptes. més.³¹

Les despeses es distribuïen en tres capítols: 1) Personal, 2) Lloguers i material, i 3) Altres despeses. Al capítol 1 s'hi incloïa el pagament de tres professors

²⁸ ARCE CARRASCOSO, JOSÉ LUIS. *Gonzalo Lindín, per una abstracció en estat naixent*. Tarragona: Museu d'Art Modern, 1991 (Tamarit; 1), p. 23, 24, 27 i 157; SALCEDO MILIANI, ANTONIO. *L'art del segle XX a les comarques de Tarragona*. Tarragona: Arola / Ajuntament / Diputació / Autoritat Portuària, 2001, p. 87 i 172.

²⁹ SALCEDO. *L'art del segle XX...*, p. 94 i DD.AA. *Garciaanguera* (1912-1963), Tarragona: Diputació, 2008, p. 25-26.

³⁰ RECASENS I COMES, JOSEP M. "Salvador Martorell Oller". Dins: *La Canonja als seus fills il·lustres*. La Canonja: Associació de Veïns, 1980; ROIG I QUERALT, FRANCESC — JOAN ALBERICH I RIÓN. *Salvador Martorell. Un noucentista a Tarragona*. La Canonja / Tarragona: Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví / Diputació. Museu d'Art Modern, 1995 (El Porxo; 12); ROIG I QUERALT, FRANCESC. "Salvador Martorell. Un escultor noucentista a Tarragona". *Revista de Catalunya*, 107 (maig de 1996) 71-90; BAIXERAS. *Comentari a la Memòria...*

³¹ AGDT, Escola d'Art, Pressupostos 1947.

amb una dotació de 15.000 ptes. Segons els fulls de nòmina, els tres professors contractats cobraven anualment 5.000 ptes., però mentre que Salvador Martorell ho tenia consignat en un únic full de pagament, Garcia Anguera i Gonzalo Lindín, contractats per compartir una assignatura, rebien el pagament mensual fraccionat i en dos fulls diferenciats, en un dels quals constava la part mensual d'un total anual de 2.500 ptes. i en l'altra la mateixa quantitat sota l'epígraf "Plus de vida cara". Així doncs, els tres professors rebien en total la mateixa remuneració per la seva tasca.³² En aquest mateix capítol també es preveia la possibilitat de pagar professors eventuais d'assignatures complementàries —3.500 ptes.— o bé gratificar conferències i cursets —2.500 ptes.—, així com la retribució de subsidis i Seguretat Social dels treballadors del centre.

Al capítol 2 es destinaven 7.000 ptes. a l'Escola del Treball en concepte de subvenció per l'ús dels seus locals; per a materials per als tallers, 6.000 ptes., i per a despeses de material no inventariable, 3.000 ptes.

Finalment, al capítol 3 ja es preveia la possibilitat de subvencionar amb 2.000 ptes. la implantació d'altres centres a la província, acollits a aquest Patronat; per a la neteja es destinaven 1.000 ptes., i en reservaven 1.500 més per a despeses imprevistes.

Ampliació dels membres del Patronat

El 25 de gener de 1949, el ponent gestor de Cultura, davant la importància que anava assolint l'Escola-Taller

d'Art, proposà l'ampliació dels membres del Patronat per tal d'obtenir l'assessorament adequat. Aquesta possibilitat estava prevista per l'article 11è dels Estatuts. La Gestora aprovà aquesta proposta en la sessió del 27 de gener de 1949 i els designats foren: Isidre Valentines Llobell, professor de l'Institut d'Ensenyament Mitjà de Tarragona, Mn. Pere Batlle Huguet, historiador i arqueòleg, i Miquel Menéndez Cuspinera, erudit i entès en matèria artística. El 8 de febrer es comunicava als nous vocals el seu nomenament, al mateix temps que eren convocats per a la reunió del Patronat del dia 10 del mateix mes.³³

Isidre Valentines Llobell (1900-1959), professor de dibuix a l'Institut i gran afeccionat a la fotografia, habilitat que posà al servei de la difusió del patrimoni monumental. Contribuí notablement a la divulgació arqueològica local, que alternava amb activitats pedagògiques amb els seus alumnes. Efectuava treballs de camp d'investigació amb erudits com el Dr. José Sánchez Real. Era membre de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense.³⁴

El Dr. **Pere Batlle Huguet** (1907-1990) era reusenc, i havia estudiat arqueologia a Roma, disciplina en la qual es doctorà el 1932. Fou director del Museu Diocesà i professor d'arqueologia i història de l'art del Seminari de Tarragona. Durant la Segona República desplegà una important tasca de salvaguarda del patrimoni i fou nomenat conservador del Museu Arqueològic. Després de la guerra col·laborà amb el Servicio de Recuperación del Patrimonio Artístico Nacional i recuperà el càrrec al capdavant del Museu Diocesà. El 1946 esdevingué president de la Reial Societat

³² AGDT, Escola d'Art, Nòmines.

³³ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

³⁴ *Butlletí Arqueològic*, RSAT, Tarragona, època v, 21-22 (1999-2000).

Arqueològica Tarraconense, i el 1951, director de l'Escola Normal de Magisteri. En qualitat de conseller de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, comissari d'Excavacions Arqueològiques i director del *Boletín Arqueológico*, va deixar publicats un bon plec d'articles de temàtica artística i patrimonial.³⁵

Reforma dels Estatuts

En la reunió del Patronat de 10 de febrer de 1949 hom sol·licitava, per unanimitat, a la Diputació de Tarragona la revisió d'alguns articles dels Estatuts per donar més agilitat a la gestió de l'Escola; aquesta petició, redactada en una carta pel seu president el dia 15 del mateix mes, no entrà al Registre de la corporació fins al 18 de març.³⁶ El canvi de la Gestora de la Diputació va endarrerir la tramitació d'aquesta sol·licitud fins al punt que la nova Gestora desconeixia l'existència d'assumptes pendents amb referència a aquest centre. Antonio Soler Morey, que havia estat director de l'Escola del Treball i, per tant, de l'Escola-Taller d'Art i que aleshores era diputat provincial, adreçà una carta al president de la Diputació el dia 5 de maig en la qual li indicava la relació d'oficis tramesos des de l'inici de l'any 1949 pel Patronat sobre assumptes que calia tractar. En total eren quatre: la construcció de nous locals i la modificació dels Estatuts, ambdós del 15 de febrer; l'aprovació de la liquidació del pressupost del 1948, de 24 de març, i, per últim, l'aprovació del Reglament de Règim Interior, de 5 d'abril.³⁷

La Comissió Gestora tractà els temes pendents i respongué al diputat Soler Morey per confirmar-li l'aprovació del Reglament de Règim Intern de l'Escola-Taller, l'únic document fundacional pendent d'aprovació, i la modificació dels Estatuts. Alhora donava a conèixer l'informe desfavorable emès pel departament d'Intervenció sobre la construcció de nous locals i deixava pendent la liquidació del pressupost del 1948, a causa d'alguns tràmits que quedaven per fer.³⁸

La reforma dels Estatuts tenia com a objectiu enfortir el compromís econòmic de la Diputació vers l'Escola i atorgar una certa independència en la gestió econòmica, sempre mantenint l'aprovació per part de la Diputació del pressupost anual i de la seva liquidació. També preveia el nomenament de vocals honoraris del Patronat, de caràcter vitalici, que havien de ser persones de reconegut prestigi i demostrat afecte vers el Taller-Escola; el seu nombre mai seria superior a un terç dels components del Patronat. Finalment, s'hi incorporà un article addicional en el qual es descrivien els requisits que havien de complir els centres o escoles interessats a acollir-se a la protecció de la Diputació.

La primera proposta de nomenament de vocal honorari la presentà l'aleshores president del Patronat, Joan Noguera Salort, el qual traslladà al president de la Diputació l'acord pres en sessió celebrada el 12 de maig. A l'acord se sol·licitava aquest nomenament per a Enric Olivé Martínez, llavors alcalde de la ciutat. Es tractava d'un destacat cristianodemòcrata que

³⁵ ADSERÀ MARTORELL, JOSEP. *El Dr. Pere Batlle i Huguet, degà de la junta de l'Hospital (1955-1990)*. Tarragona: Associació d'Amics de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla, 1992; "Necrològica". *Butlletí Arqueològic*, RSAT, Tarragona, època v, 12 (1990) 316-324; MORANT I CLANXET, JOSEP. "Pere Batlle Huguet". Dins: GÜELL, MANEL — SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (coord.). *Biografies de Tarragona. Volum II*. Benicarló: Onada, 2011, p. 26-27.

³⁶ AHDT, Escola d'Art, Correspondència.

³⁷ AHDT, Escola d'Art, Correspondència.

³⁸ AHDT, Escola d'Art, Correspondència.

col·laborà amb el règim franquista com a delegat d'Informació. Aquell mateix any havia estat designat alcalde, i ho seria encara cinc anys més, fins que dimisití per discrepàncies amb el governador civil; posteriorment seria diputat per Unió Democràtica de Catalunya (1980). Enamorat de la seva ciutat i dels seus monuments, també fou president de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense.³⁹ A més d'aquests antecedents, Enric Olivé havia estat membre del Patronat des de la seva fundació, i un element clau des de l'inici de la gestió del projecte.⁴⁰ La proposta, amb informe favorable de la secció d'Educació, Esports i Turisme, fou aprovada el dia 21 del mateix mes.⁴¹

El Reglament de Règim Intern de l'Escola-Taller d'Art

Un primer esborrany, aprovat pel Ple del Patronat el 30 de març de 1949, fou presentat al president de la Diputació el dia 5 d'abril del mateix any; el redactat final, després d'efectuar-hi les esmenes que la corporació va creure adequades, fou aprovat uns dies després, l'11 d'abril.⁴²

Aquest Reglament consta de tres títols. En el Preliminar, que recull els dos primers articles, es presenta la finalitat de la Institució i es reitera la voluntat de proporcionar a l'alumne "una enseñanza general y preparatoria, aunque completa en las Artes Plásticas [...] la enseñanza a proporcionar por esta Escuela-Taller será de tipo eminentemente práctico, sin

excluir las enseñanzas de carácter teórico que son necesarias".⁴³

El Títol Primer, a través de 23 articles, fa esment dels deures i obligacions de la totalitat del personal del centre: director, sotsdirector, secretari, personal docent, claustre de professors i personal administratiu i de serveis.

El Títol Segon, format per 15 articles, tracta exclusivament de l'ensenyança, amb referència a les condicions per a l'ingrés i la matrícula dels alumnes del centre, i al programa i el règim docent de l'Escola.

L'Escola-Taller, que havia iniciat la seva existència com un projecte experimental, havia assolit un grau d'acceptació força elevat, cosa que suposava per a la Diputació de Tarragona i el seu propi Patronat l'obligació de preparar el futur de forma adequada. Així ho demostra el redactat d'aquest Reglament, en el qual es preveu, entre altres coses, l'ampliació del nombre de professors, la formació d'un claustre i la creació d'un cos d'administració i de serveis que fins al moment havia resultat del tot innecessari per la seva dependència de l'Escola del Treball.

Pla d'Estudis de l'Escola-Taller d'Art

L'inici de la docència a l'Escola, que com ja hem dit tenia caràcter experimental, no comportà l'elaboració

³⁹ OLIVÉ SERRET, ENRIC. "Enric Olivé Martínez". Dins: GÜELL, MANEL — SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (coord.). *Biografies de Tarragona. Volum 1*. Benicarló: Onada, 2010, p. 49.

⁴⁰ AGDT, Escola d'Art, Correspondència.

⁴¹ AGDT, Escola d'Art, Llibre d'Actes.

⁴² AGDT, Escola d'Art, Llibre d'Actes.

⁴³ AGDT, Escola d'Art, Reglament de Règim Intern.

d'un Pla d'Estudis en regla que permetés tenir una visió del conjunt global dels estudis. L'extensió de les classes era únicament de dues hores cada dia, nocturnes, quan l'Escola del Treball quedava lliure dels seus alumnes. Això suposava una limitació molt important a l'hora d'impartir la docència, que es limitava a un treball pràctic i deixava de banda el component teòric.

El Patronat de l'Escola, en veure que el seu futur passava per l'ampliació de la seva proposta docent, va elaborar un Pla d'Estudis que oferís la formació més completa dels alumnes i els permetés, si fos el cas, accedir a una Escola Superior de Belles Arts per continuar els estudis.⁴⁴ Es féu palesa, doncs, la necessitat d'ampliar l'horari de classes de dues a tres hores, o almenys dues i mitja, per donar cabuda a l'ensenyament teòric. També es preveia eliminar el curs prepa-

ratori i en el seu lloc realitzar un exercici pràctic de dibuix del natural i un de teòric de cultura general, per ingressar al centre; amb el mateix nombre de cursos es podria donar una quantitat més gran de matèries.

El Pla d'Estudis, amb una durada de dos anys, diferenciava les especialitats de pintura i escultura i establia assignatures comunes a ambdues especialitats: dibuix —d'emmotllats d'escaiola, flora i fauna, i còpia de grans mestres—, història de l'art, dibuix geomètric i projeccions —perspectiva i proporcions— i treballs manuals. Eren assignatures pròpies de l'especialitat de pintura: estudis preparatoris de color, color i composició i procediments pictòrics; mentre que a escultura hi havia: estudis preparatoris de modelatge, modelatge d'estàtues i del natural, i estudis pràctics de materials i procediments escultòrics.

Taller amb emmotllats de guix per a la pràctica de l'escultura. [© Diputació de Tarragona. Museu d'Art Modern, reg. 17795]

⁴⁴ AGDT, Escola d'Art, *Plan de Estudios*.

Aquest Pla d'Estudis va rebre l'informe favorable de la secció d'Educació, Esport i Turisme de la Diputació en la seva sessió de 14 de setembre de 1949 i va ser aprovat pel Ple de la corporació el 20 d'octubre del mateix any.⁴⁵

L'aprovació del Pla d'Estudis suposà reconèixer una realitat i, per tant, tancar el període fundacional de l'Escola-Taller. L'inici de la dècada dels cinquanta suposà la consolidació del centre amb l'atorgament a Lluís M. Saumells de la responsabilitat d'aplicar el nou Pla d'Estudis i la ubicació de l'Escola-Taller en un espai propi, la Casa Martí, al carrer de Santa Anna, núm. 8, de Tarragona, on romandria fins al 1976, data en què es traslladà a la seva actual ubicació a Sant Pere Sescelades d'aquesta ciutat.

Annex

COMENTARI A LA "MEMORIA" SUBSCRITA PER MANUEL DE MONTOLIU, ASSESSOR DE CULTURA DE LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA, CURSADA EL JULIOL DE 1946, per Enric Baixeras i Sastre⁴⁶

La "Memoria" s'estén sobre els atributs de l'escola d'art que la Diputació es disposava a fundar.

Té en compte l'antecedent del Taller-Escola de la Generalitat republicana (1934-1938). En canvi, calla que, situada l'escola en zona urbana (al carrer del Gasòmetre), l'aviació de l'exèrcit "nacional" la va bombardejar i destruir l'any 1938. Montoliu s'hi refereix simplement com "el taller desaparecido".

Tocant a l'escola de la Generalitat, fa distincions per justificar com serà la nova en projecte. Així, dóna a entendre que caldrà reduir l'ambició de l'antiga, i ajustar-se a les possibilitats del moment. Realment, les possibilitats eren modestes, tant les d'ordre material (la nova escola d'art s'encabí a l'Escola del Treball) com del personal ensenyant disponible.

La "Memoria" anava destinada als governants de l'any 1946. O sigui, als vencedors de la Guerra Civil: els del bàndol que pocs anys enrere havien bombardejada l'escola; els que continuaven entestats a fer desaparèixer la cultura catalana i s'esforçaven sense treva a ofegar la llibertat. Es proposava a aquells diputats que fundessin "una altra" escola d'art. I per obtenir el seu assentiment, es negava que s'anés a restablir l'equipament autonòmic "desaparecido". Montoliu raona la renúncia, ja d'entrada, a una escola d'art d'alt nivell (que vol dir arriscada en la llibertat), i justifica la intenció que la supleixi una escola paternalista de formació laboral, "orientada a la educación artística de las clases trabajadoras".

Ho farien possible l'aportació de l'Escola del Treball, la condició aliena a l'art de l'enginyer-director Soler Morey i la subjecció que es podria imposar als ensenyants. Fixem-nos en els professors elegits inicialment. En primer lloc, Salvador Martorell: mestre escultor, repetidament premiat (a París, l'any 1925); cofundador, el 1927, de l'Associació d'Escultors, promotora de la renovació d'aquesta art; el 1934, Martorell va contribuir a la creació i organització del Taller-Escola de la Generalitat a Tarragona, i en fou professor auxiliar sota la direcció de Joan Rebull. Els pintors Sadurní Garcia Anguera i Antoni Gonzalo Lindín també foren elegits

⁴⁵ AGDT, Escola d'Art, Llibre d'Actes.

⁴⁶ "Dedicat a Rosa M. Ricomà, que em va deixar llegir el seu article inèdit sobre aquest tema. Amb tota l'amistat, ENRIC BAIXERAS."

al principi, com a professors. Dos bons artistes, però amb formació curta, i professionalització escassa per ensenyar. Tots dos havien estudiat al Taller-Escola, poc més de tres cursos.

D'entre els tres professors, Martorell tenia categoria per dirigir l'escola. Però durant la postguerra, el seu renom i l'adscripció catalanista pesaren en contra seu. Martorell havia servit el país, era demòcrata i no addicte al "Glorioso Movimiento". Fou menyspreat pels franquistes i esborrat de la llista dels encàrrecs públics. Cap escultor pot sostenir-se dignament en aquestes condicions, encara menys en temps de crisi; Martorell en rebé un greu perjudici. Després de la guerra s'enclaustrà en el taller, i acceptà d'ensenyar a la nova escola per dessota dels seus coneixements i subjecte a una direcció que no mereixia.

Gràcies a les argücies de la "Memoria" que hem comentat, ningú sospità que la nova escola fos un dia

capaç de recobrar el signe d'una institució catalana. Així, l'empresa anà endavant, ni que mancada pel futur. Malgrat tot, gosàrem dir que l'aura de qualitat de l'escola de 1934 estava en la ment enyorada del ponent de cultura, Enric Olivé Martínez, i del mateix Montoliu, aquest en el seu paper d'escrivà oportunista.

Allò més difícil d'explicar és que no trobessin papers sobre l'escola "desaparecida"; tot i que s'havien publicat a la premsa i als diaris oficials, i els tenien una vintena d'exalumnes. L'excusa de donar els papers per perduts, de substituir-los pels de la Reial Acadèmia de Belles Arts i de fer intervenir el professor Rodríguez Codolà (1882-1976), és un altre recurs groller davant d'una situació forçada. Realment, comparar els objectius estatutaris d'una i altra escola hauria fet vergonya..._

Rosa Ricomà Vallhonrat

Directora del Museu d'Art Modern de Tarragona
rricoma@dipta.cat

Bona política, mala conducció

El novembre de 1923 l'Audiència Provincial deixava llesta per a sentència la vista d'un homicidi involuntari, en el qual s'hi veié barrejat un exdiputat provincial. Nicolau Juncosa Sabaté (1865-1932) era un pròsper comerciant i exportador de vins que havia estat diputat entre 1917-1921 i, abans, regidor de l'Ajuntament de Barcelona (1909-1913), on arribà a ocupar una tinença d'alcaldia. Tenia casa parada a Barcelona i Poboleda, i sojornava als estius a Mas Sordé, una magnífica finca que posseïa a Tamarit. La seva passió era la velocitat, raó per la qual adquirí un *overloud* amb el qual participava en curses automobilístiques locals. L'edició del trofeu Armangué de 1923 li va resultar força amarga, atès que el seu xofer, que era qui conduïa, "causó la muerte de un vecino de esta ciudad en la carretera de Barcelona, el día de las carreras del Trofeo Armangué". No es diu si Juncosa era dalt del bòlid quan atropellà aquell desgraciat, però ens podem imaginar que, si hi era, degué ser la darrera vegada que hi va pujar...

Tarragona (22-11-1923), 1.

Les fitxes municipals de la Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya (Tarragona, 1934)

El fons

De vegades, en fons documentals aparentment monòtons i reiteratius hi apareix un conjunt documental que, per la seva naturalesa i contingut, pot resultar d'allò més interessant. És el cas de la secció del Cens Electoral, que conté, bàsicament, actes d'escrutini, llistes del cens electoral i certificats de constitució de meses electorals, distribuïts cronològicament en les eleccions de torn. En una data tan delicada com fou l'estiu de 1934, consten en aquest fons [AGDT, Cens i Eleccions, reg. 196 - 7] un aplec de bifolis en format de fitxa impresa de paper, propietat de la Comissaria Delegada de Tarragona, de la Generalitat Republicana

(segons l'encapçalament). Aquestes fitxes contenen les principals dades de cada municipi:

- Partit judicial.
- Guàrdia Civil, i districte de la qual depèn la caserna del poble o la més propera.
- Estació telegràfica més propera.
- Estació telefònica més propera.
- Estació de ferrocarril més propera.
- Distància en quilòmetres a la capital (Tarragona) i al cap de partit.
- Nombre d'habitants (de dret, de fet, del Padró i electors).

133

GENERALITAT DE CATALUNYA
COMISSARIA DE TARRAGONA

Bienni de 1934 a 1937 Ajuntament de Riudoms

Dades i antecedents relatius a aquest poble

Partit judicial a que pertany el poble <u>Riudoms</u> Lloc de la Guàrdia civil a que pertany <u>Riudoms</u> Línia de la Guàrdia civil a que correspon <u>Riudoms</u> Estació telegràfica més propera <u>Riudoms</u> Estació telefònica més propera <u>Riudoms</u> Estació de ferrocarril més propera <u>Riudoms</u> Distància quilomètrica a la capital <u>169 kilòmetres</u> Distància quilomètrica al cap del partit <u>5 id</u> Nombre d'habitants de dret segons el cens de la població <u>2450</u> Nombre d'habitants de fet <u>2444</u>	Nombre d'habitants segons el darrer padró <u>2541</u> Nombre d'electors segons el darrer Cens electoral Nombre de Col·legis electorals <u>4</u> Nombre de Consellers de que es compon l'Ajuntament <u>12</u> Jutge municipal <u>Joaquim Mallofí Salvat</u> Suplent del mateix <u>Josep Casanó Mallofí</u> Fiscal municipal <u>Andreu Abadegós Mestres</u> Suplent del mateix <u>Manel Vidal Bonavia</u> Secretari del Jutjat <u>Xavier Domingo Camps</u>	Metge titular <u>Joaquim Salasó Ripera</u> Farmacèutic titular <u>Enric Llobet Amador</u> Veterinari municipal <u>Enric Ferrer</u> Mestres <u>José de Paula Costa</u> <u>José Saguer Llorens</u> <u>José de Paula Costa</u> <u>El Carrión José Vidal</u> <u>José Saguer Llorens</u> <u>El Carrión José Vidal</u> Secretari de l'Ajuntament <u>José Domingo Camps</u>
--	--	--

Càrrecs	NOMS I COGNOMS dels Consellers i Consellers Regidors	DATA DE LA VOTACIÓ			DATA DE LA PRESA DE POSSESIÓ			Classificació política	OBSERVACIONS
		Dia	Mes	Any	Dia	Mes	Any		
Madrós Constituent	José Ferrer de Bages	14	Gener	1934	7	Abril	1934	Franquisme	
id 2 ^a	José Salasó Vidal	"	"	"	"	"	"	Radical	
id 3 ^a	José Casanó	"	"	"	"	"	"	Independient	
id 4 ^a	José Mallofí Salvat	"	"	"	"	"	"	Federal	
Conseller	José Anguera	"	"	"	"	"	"	Independient	
id	José Ferrer de Bages	"	"	"	"	"	"	Franquisme	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	Lliga Catalana	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	id	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	Independient	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	id	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	id	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	id	
id	José de Paula Costa	"	"	"	"	"	"	id	

Riudoms, 30 febrer 1934

L'Alcalde
José Ferrer de Bages

- Nombre de col·legis electorals.
 - Noms dels funcionaris judicials (jutge, suplent, fiscal, suplent, secretari), del metge, del farmacèutic, del veterinari, del personal de magisteri i, finalment, del secretari municipal.
- Càrrecs polítics, amb especificació del nom de l'alcalde i els regidors, data de la presa de possessió i partit al qual pertanyen.

Són 58 fitxes que corresponen aproximadament al 31,5 % dels municipis de la demarcació (a partir de la Q de Querol) que devia ser abans de la guerra. La majoria estan manuscrites (algunes menys, mecanoscrites) i aporten la diligència amb el segell de tampó i les signatures de l'alcalde i del secretari municipal.

A les eleccions generals de 1933 els partits de centredreta espanyols accediren al poder, i el nou govern aturà les reformes socials i polítiques encetades el 1931. A Catalunya, el govern d'ERC continuà la seva política reformista (amb la llei ensenya de Contractes de Conreus), avalat per l'èxit electoral a les municipals de principis de 1934. La situació política del país s'enrarriria considerablement, fins al punt que al mes d'octubre, en veure amenaçada l'autonomia, el president Lluís Companys va proclamar l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola. S'iniciava, així, l'anomenat Bienni Negre, que comportà la suspensió de l'Estatut i

l'empresonament de les autoritats de la Generalitat, i que s'allargà fins que a les eleccions de 1936 el poder retornà a les esquerres. En aquest complicat context històric, les fitxes que comentem, diligenciades la majoria el juliol de 1934, ens suggereixen el propòsit per part de la Generalitat d'exercir un control sobre els governs locals que es podria traduir en aquest intent de conèixer-ne els detalls més importants. En aquest sentit, les fitxes municipals i les dades amb les quals eren emplenades vindrien a cobrir aquesta necessitat.

Dades del municipi: infraestructures, població i personal funcionari i polític

Malgrat representar únicament poc més d'una tercera part del total de municipis, una llista on s'hi disposin les principals dades que aporten les fitxes pot servir per extreure conclusions sobre determinats aspectes. Hem efectuat una extracció de dades en dos quadres diferents. En el primer hi hem disposat la població (de dret, de fet, empadronada i censada electoralment) i les quatre infraestructures que podia tenir, o no, el municipi (caserna de la Guàrdia Civil, telègraf, telèfon i estació de ferrocarril). També hi hem afegit el nombre de regidors que componien el consistori i el nombre de mestres.

Hisenda contra els sindicats agrícoles catalans

A mitjan febrer de 1923 els dirigents agraris i sindicals Tomàs Caylà, Lluís Batalla, Pau Robert i Albert Talavera es reunien a Valls per estudiar "l'actitut dels investigadors d'Hisenda que volen fer pagar una esgarrifosa contribució industrial als Sindicats i particularment per l'elaboració de vins que practiquen". Han passat noranta anys, però hi ha coses que mai no canvien.

La Nova Conca, Montblanc (17-02-1923), 3.

Localitat	Població de				Guàrdia Civil	Telègraf	Telèfon	Tren	Edils	Mest.
	Dret	Fet	Padró	Electors						
Querol	551	542	547	309	No	No	No	No	6	2
Rasquera	1.506	1.447	1.661	930	Sí	No	No	No	8	5
Renau	89	89	87	58	No	No	No	No	5	1
Reus	30.162	31.316	31.894	18.118	Sí	Sí	Sí	Sí	25	29
La Riba	735	784	802	496	No	No	Sí	Sí	6	2
Riba-roja d'Ebre	1.920	1.901	1.920	1.125	No	Sí	Sí	Sí	8	4
La Riera de Gaià	1.033	1.033	1.005	611	No	Sí	No	Sí	7	2
Riudecols	1.250	1.225	1.225	712	Sí	No	Sí	No	7	3
Riudoms	3.450	3.444	3.541	-	No	No	Sí	No	12	6
Rocafort de Q.	709	671	675	408	No	No	Sí	No	6	2
Roda de Barà	654	628	634	416	No	Sí	No	Sí	6	2
Rodonyà	775	754	775	466	No	No	Sí	No	6	2
Rojals	284	278	284	172	No	No	No	No	5	2
Roquetes	5.837	5.810	6.011	3.526	Sí	Sí	No	No	16	12
Salomó	766	783	783	487	No	No	Sí	Sí	6	2
Sant Carles	5.969	6.005	6.279	3.420	No	No	No	No	16	9
Sant Jaume	1.500	1.480	1.500	845	No	No	Sí	No	8	4
Sant Vicenç	393	437	441	-	No	No	No	No	5	1
Santa Bàrbara	4.129	4.151	4.151	2.684	Sí	Sí	Sí	Sí	12	6
Santa Coloma	3.500	3.495	3.467	2.228	Sí	No	Sí	Sí	12	6
Santa Oliva	533	530	543	257	No	No	Sí	No	6	2
Santa Perpètua	467	452	475	264	No	No	No	No	5	2
Sarral	2.003	1.923	2.051	1.011	No	No	Sí	No	9	5
Savallà del C.	308	308	308	171	No	No	No	No	5	1
La Secuita	1.036	1.013	1.041	671	No	No	Sí	Sí	7	6
La Selva del C.	2.846	2.871	2.848	1.908	Sí	Sí	Sí	Sí	10	4
Senan	253	253	251	158	No	No	No	No	5	1
Solivella	1.602	1.584	1.626	932	No	No	Sí	No	8	4
Tamarit	277	309	313	193	No	No	No	No	5	1
Tarragona	30.937	31.407	31.969	16.158	Sí	Sí	Sí	Sí	24	14
Tivenys	1.676	1.592	1.659	1.092	No	No	Sí	No	9	4
Tivissa	3.697	3.577	3.818	2.441	Sí	No	Sí	No	12	8
Torre Fontaub.	161	158	158	103	No	No	No	Sí	5	1
Torre Espanyol	1.222	1.200	1.218	831	No	No	No	No	7	2
Torredembarra	2.191	2.203	2.243	1.401	Sí	Sí	Sí	Sí	9	7
Torroja del P.	507	506	502	320	No	No	No	No	6	2
Tortosa	35.315	35.865	36.680	20.820	Sí	Sí	Sí	Sí	24	60
Ulldecona	6.194	6.098	6.098	4.085	Sí	Sí	Sí	Sí	16	15
Ulldemolins	1.277	1.243	1.271	801	No	No	No	No	7	4
Vallclara	321	312	321	210	No	No	Sí	No	5	2
Vallfogona R.	942	938	999	319	No	No	Sí	No	6	1
Vallmoll	1.111	1.071	1.111	675	No	No	Sí	No	7	2
Valls	11.202	11.196	11.738	7.744	Sí	Sí	Sí	Sí	18	14
Vandellòs	2.333	2.333	2.325	1.495	No	No	Sí	No	9	8
El Vendrell	4.551	4.652	4.690	2.949	Sí	Sí	Sí	Sí	12	8
Vespella de G.	-	152	151	88	No	No	No	No	5	1
Vilabella	1.058	1.038	1.067	693	No	No	Sí	Sí	7	2
Vilallonga del C.	1.162	1.145	-	763	No	No	Sí	No	7	2
Vilanova d'Esc.	629	621	628	386	No	No	Sí	No	6	2
Vilanova Prad.	336	332	332	207	No	No	No	No	5	2
Vilaplana	823	844	828	545	No	No	No	No	6	2
Vila-rodona	1.782	1.747	1.774	1.183	No	No	Sí	No	8	7
Vila-seca de S.	3.097	3.095	3.151	1.779	Sí	Sí	Sí	Sí	12	9
La Vilella Alta	304	299	314	212	No	No	Sí	No	5	2
La Vilella Baixa	485	463	450	323	No	No	Sí	No	5	2
Vilalba dels A.	1.689	1.678	1.689	988	No	No	Sí	No	8	4
Vinebre	847	842	838	576	No	No	No	No	6	2
Vinyols i els A.	582	621	638	622	No	No	Sí	No	6	2
Totals	190.968	192.744	195.798	112.385	15/43	14/44	37/21	19/39	510	319
Mitjanes	3.350	3.323	3.435	2.006	0,26/	0,24/0,76	0,64/0,36	0,33/0,67	8,74	5,50

La població

Primerament ens fixem en els quatre conceptes de població. És *població de dret* (PD) aquella que està empadronada en un municipi on pot exercir els seus drets civils i jurídics, independentment que hi sigui present o absent. És *població de fet* (PF) aquella que es troba físicament en un municipi, empadronada o no, sigui resident o transeünt. La xifra de *població empadronada* (PE) correspon a la gent que ha estat donada d'alta al Padró municipal, i la dels *electors* (E), a aquells ciutadans amb dret de votar i ser votats. Són, doncs, quatre conceptes diferents, similars en essència però diferents pels matisos que presenten.

Així, observem fluctuacions entre les PD, PF i PE, de les quals deduïm (treballem amb les mitjanes) que, encara que per una diferència poc substancial, la gent

empadronada era més nombrosa que la població de dret (PD), teòricament també empadronada. El nombre de població menor correspon al de la gent censada a banda del Padró (PF). Aquestes fluctuacions oscil·len entre un 0,80 % i un 3,2 %, i es poden considerar insignificants.

Més significativa resulta la diferència amb la població dels *electors* (E). Si agafem la xifra poblacional més alta, la de la PE (3.435), la dels *electors* (2.006) representa un 58,39 %. Hem de deduir que, o bé només sis de cada deu ciutadans tenia dret de vot, o bé la formació del cens electoral deixava molt a desitjar.

Les deu poblacions més grans presents a les fitxes que comentem són interessants de contrastar amb les que ho són actualment a la demarcació a partir de la lletra Q:

1934			2010		
Localitat	Població		Localitat	Població	
Tortosa	35.865	1	Tarragona	133.954	
Tarragona	31.969	2	Reus	107.211	
Reus	31.894	3	El Vendrell	36.068	
Valls	11.738	4	Tortosa	34.473	
Sant Carles de la Ràpita	6.279	5	Salou	27.016	
Ulldecona	6.098	6	Valls	25.158	
Roquetes	6.011	7	Vila-seca de Solcina	21.373	
El Vendrell	4.690	8	Sant Carles de la Ràpita	15.583	
Santa Bàrbara	4.151	9	Torredembarra	15.046	
Tivissa	3.818	10	Roquetes	7.689	
Totals	142.513		Totals	423.571	
Mitjanes	14.251		Mitjanes	42.357	

La població ha augmentat quasi un 300 % en menys de tres quarts de segle. Es trenca l'equilibri entre Reus i Tarragona a favor d'aquesta última, que quadruplica els habitants. Tortosa s'estanca i cau a la quarta posició, per darrere del Vendrell, que septuplica residents.

Valls i Sant Carles de la Ràpita doblen i més. S'observa un estancament en les poblacions meridionals (Tortosa, Roquetes) i l'ascens de les de la Costa Daurada (Salou, Torredembarra, Vila-seca).

Les infraestructures i el personal

Pel que fa als serveis tècnics infraestructurals, observem que poc més d'una quarta part dels municipis acollien una caserna de la Guàrdia Civil i comptaven amb aparell telegràfic per comunicar-se. En canvi, quasi dues terceres parts (el 64 %) tenien instal·lada línia telefònica pròpia. La xarxa de ferrocarrils havia establert una estació de tren en una tercera part dels municipis, cosa que indica que dues terceres parts de les localitats no estaven unides a aquesta xarxa de comunicació tan important.

De les 58 localitats, n'hi ha 15, quasi una quarta part, que són deficitàries de totes les infraestructures, i només 9 que les tenen totes.

Quant al nombre de regidors i de personal de magisteri, la mitjana és de 8 regidors i de 5 mestres per municipi. L'oscil·lació va des dels 24-25 de Reus, Tarragona i Tortosa als 5 de petites poblacions com Renau, Rojals, Sant Vicenç de Calders, Santa Perpètua de Gaià, Savallà del Comtat, Senan,

Tamarit, la Torre de Fontaubella, Vallclara, Vespella de Gaià, Vilanova de Prades i les dues Vilelles. Totes juntes sumen una PE de 3.385 habitants, que no arriba al 2 % (1,98) del total.

Finalment, el nombre de mestres per municipi no sembla guardar gaire relació amb el nombre de població. Tortosa, la localitat més gran, en tenia 60; la seguien al darrere Reus amb 29, Ulldecona amb 15, Tarragona i Valls amb 14 i Roquetes amb 12. Amb un sol professor quedaven petits poblets com Renau, Sant Vicenç de Calders, Savallà del Comtat, Senan, Tamarit, la Torre de Fontaubella, Vallfogona de Riucorb i Vespella de Gaià. 23 municipis més, gairebé la meitat de la mostra, només tenien un parell de professionals del magisteri.

Dades polítiques

En un segon quadre hi hem disposat les dades polítiques. Més que adscriure cada regidor a cada partit polític concret (cosa difícil, perquè en moltes ocasions la descripció resulta altament ambigua), hem optat

Indústria portuària puixant

Amb la Gran Guerra (1914-1918) va créixer el mercat de consum i es van viure moments d'eufòria financera. El novembre de 1917, un important grup d'inversors i dirigents polítics locals constituïen la societat Astilleros de Tarragona. L'objectiu de la nova empresa era construir unes drassanes al barri de Sant Pere del Serrallo, capaces d'acollir naus de fins a 10.000 tones. Es comptava amb un pressupost de tres milions de pessetes. El gerent de la nouada societat fou el conegut navilier Tomàs Mallof Bosch. El maig de 1922 s'anunciava la instal·lació al port d'un dic flotant que l'esmentada societat havia comprat i fet portar d'Hamburg per donar impuls a les activitats mercantils.

La Vanguardia (26-11-1917) 9; GÓMEZ CRUZ, Carme. "El comerç de vins a Tarragona durant el primer terç del segle XX". *Recull Pau Delclòs*, Tarragona, ERBDMB, 1998, 105-146, p. 118.

per agrupar-los en tendències polítiques: esquerres, centre, dreta i independents. Dins de les esquerres, hi tenim diverses condicions: els republicans, els socialistes i els d'esquerra, i dins dels de dretes, els partits

dels propietaris rurals, els de dreta i els tradicionalistes. La distribució l'hem feta atenent afinitats i coalicions segons la bibliografia, i la disposem en el quadre següent:

Tendència	Condicció	Partit
Esquerres	Republicana	Acció Catalana Coalició Republicana de la Secuita Esquerra Catalana ERC Joventut Republicana Partit Nacionalista Republicà d'Esquerres Partit Radical Autonomista / Socialista <i>Republicà</i> <i>Republicà Antifeixista</i> <i>Republicà Catalanista</i> <i>Republicà Federal</i> <i>Republicà Independent d'Esquerra</i> Unió Catalanista Unió de Rabassaires
Esquerres	Socialista	PSOE Agrupació Socialista Unió Socialista de Catalunya
Esquerres	Esquerra	Esquerra Independent Extrema Esquerra <i>Nacionalista Català d'Esquerra</i>
Centre	Centrista	<i>Acció Republicana</i> <i>Federals Independents</i> <i>Republicà Conservador</i> <i>Republicà Federal</i>
Dretes	Agrari	Bloc Obrer Camperol Centre Obrer de Corporacions
Dretes	Dreta Catalana	Lliga Catalana Lliga Comarcal Republicana Lliga Regionalista
Dretes	Tradicionalista	<i>Monàrquic Tradicionalista</i> <i>Tradicionalista</i> Unió Administrativa de Dretes Unió Ciutadana
Independent	Independent	Independent

Així, el recompte per municipis dels regidors que componien els consistoris, distribuït segons aquestes vuit condicions generals, és com segueix:

Ajuntament	Edils	Republicans	Socialistes	Esquerra	Centre	Agraris	Dreta	Trad.	Indep.
Querol	6	4			1		1		
Rasquera	8	6						2	
Renau	5	2					3		
Reus	25	20	3				2		
La Riba	6	4					2		
Riba-roja d'Ebre	8	4							4
La Riera de Gaià	7	7							
Riudecols	7	5					1		1
Riudoms	12	5			1		2	2	2
Rocafort de Q.	6	2					4		
Roda de Barà	6	4					2		
Rodonyà	6	4					2		
Rojals	5	1					1		3
Roquetes	16	11						5	
Salomó	6	6							
Sant Carles	16	15					1		
Sant Jaume D.	8	6		2					
Sant Vicenç	5	4				1			
Santa Bàrbara	12	4					8		
Santa Coloma Q.	12	8					4		
Santa Oliva	6	4					2		
Santa Perpètua	5	1					4		
Sarral	9	6					2	1	
Savallà del C.	5	4					1		
La Secuita	7	7							
La Selva del C.	10 (8)	5		1			2		
Senan	5							5	
Solivella	8	6					2		
Tamarit	5	4	1						
Tarragona	24	10	3		4		4	1	2
Tivenys	9	7							2
Tivissa	12	8	1		2		1		
Torre Fontaubella	5	2					3		
Torre Espanyol	7	7							
Torredembarra	9	8	1						
Torroja del P.	6	5	1						
Tortosa	24	12	2			2	3	5	
Ulldecona	16	8					7	1	
Ulldemolins	7	2					5		
Vallclara	5	4					1		
Vallfogona de R.	6	6							
Vallmoll	7	7							
Valls	18	9	3			1	3	2	
Vandellòs	9	8							1
El Vendrell	12	3	1				8		
Vespella de G.	5(4)	4							
Vilabella	7	2				2	3		
Vilallonga del C.	7	5				1	1		
Vilanova d'Esc.	6	5					1		

Vilanova Prades	5						5		
Vilaplana	6	3	1				2		
Vila-rodona	8	7					1		
Vila-seca de S.	12	8	4						
Vilaverd	6	3				1	2		
La Vilella Alta	5	5							
La Vilella Baixa	5	5							
Vilalba dels Arcs	8	6						1	1
Vinebre	6	6							
Vinyols i els A.	6	6							
Totals	507	330	21	3	8	8	96	25	16
Mitjanes	8,63	5,68	0,36	0,05	0,13	0,13	1,65	0,43	0,27
%	100	65,11	4,14	0,59	1,57	1,57	18,94	4,93	3,15

Per mitjanes, l'ajuntament tipus de la mostra tindria 8 regidors, 6 dels quals serien republicans i 2 de la Lliga. Efectivament, les opcions republicanes copen el 65 %, gairebé dues terceres parts del total. De fet, les esquerres representen quasi el 70 % (69,84), les dretes el 25,44 %, els centristes l'1,57 % i hi ha un 3,15 % d'independents.

L'àmplia majoria d'esquerres a Catalunya no sintonitzava amb la victòria del centredreta espanyol. Ja hem explicat en què va desembocar tot plegat, però ara, a la vista d'aquestes xifres, percentatges i comentaris, se'ns fa més fàcil entendre la situació.

Sara Pérez Rodríguez

Manel Güell

Bibliografia

DUCH, Montserrat. *Reus i el Baix Camp durant la II República*. Reus: Centre de Lectura, 1984, p. 163-168.

ANGUERA I NOLLA, Pere. "Dos testimonis inèdits dels fets d'octubre". *Quaderns d'Història Contemporània*, 8 (1985 = Els fets d'octubre), 35-37.

CAMPOS I TERRÉ, Sebastià. *El 6 d'octubre a les comarques*. Tortosa: Dertosa, 1987.

BERTRÁN I CUDERS, Josep. *Cambrils. Dictadura i*

República (1923-1939). Cambrils: Ajuntament, 1989, p. 79-81.

DUCH PLANA, Montserrat. "La vila d'Alcover durant la Segona República (1931-1936)". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 55 (juliol-setembre 1991), 10-30, p. 22-23.

ITARTE I VERICAT, Francesc. "Els Fets d'octubre del 1934 a Ulldecona". *Rails, Ulldecona*, 1 (1993), 19-40.

DUCH PLANA, Montserrat. *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936)*. Tarragona: El Mèdol, 1994 (Fòrum; 6), p. 100 i ss.

Alcover. *Una Història*. Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, 1997, p. 245-255.

ALMENARA BARROT, Josep. "Els Fets del 6 d'octubre del 1934". *El Baluard, Sarral*, 90 (novembre-desembre de 1997), 20-21, i 93 (maig-juny de 1998), 31.

SÁNCHEZ CERVELLÓ, Josep. Ramon Nogués i Biset. De la presidència de la Diputació republicana a la de les Corts a l'exili. Tarragona: Arola Editors, 2004 (Morera; 2), p. 93 i ss.

[ESTIVILL, Josep]. *Els anys de la II República a Constantí (1931-1936)*. Tarragona: Ajuntament de Constantí, 2006, p. 73-85.

MARTORELL COCA, Josep M. (coord.). *Roda de Berà*. Valls: Cossetània, 2006 (La Creu de Terme; 32), p. 69-70.

La Tarragona republicana (1931-1936). Tarragona: Ajuntament. Servei d'Arxiu i Documentació Municipal, 2006 (Quaderns de l'Arxiu, 1), p. 22-23.

Occitans a la Baixa Segarra

Conesa i Santa Coloma de Queralt (Conca de Barberà) van ser escenari de la "Trobada occitanocatalana a la Baixa Segarra", el dia 20 de juliol de 2014, a través d'un cicle de dues conferències, a càrrec de Mn. Valentí Miserachs, el Dr. Jaume Corbera, la Dra. Rosa Lluch i el Dr. Valentí Gual. L'acte fou organitzat pels respectius ajuntaments, l'entitat Santa Coloma en Transició, la revista *La Segarra* i l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, i es va desenvolupar davant la Casa Delmera (Conesa) i al castell dels Comtes (Santa Coloma).

L'ACBP, amb els Dansaires del Penedès

Els Dansaires del Penedès i l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès van ser els organitzadors de l'exposició "La sardana al Vendrell: dels orígens a la difusió internacional d'un símbol. 65è aniversari dels Dansaires del Penedès", que es va poder admirar, del 24 al 31 d'agost de 2014, a l'Ajuntament de Riba-roja d'Ebre.

Els arxius eclesiàstics de Tarragona expliquen la seva versió de la Guerra de Successió

Emmarcat en els actes del Tricentenari (1714-2014), l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT) i l'Arxiu Capitular de la Catedral de Tarragona (ACT) van organitzar una exposició amb la qual es van proposar

mostrar com es van viure i seguir els esdeveniments successoris des de la seu de Tarragona. Cal tenir en compte que el Capítol Catedral de Tarragona era, majoritàriament, austriacista, com ho fou també el seu arquebisbe, Isidor Bertran Horteu. La correspondència del canonge Bonaventura Lanuza, representant capítular a la ciutat de Barcelona i gran austriacista, juntament amb les actes capitulars exposades, permeten entendre com van interpretar la Guerra de Successió els canonges de Tarragona. La mostra estigué oberta al públic entre el 16 de setembre i el 16 de novembre de 2014, a la capella de Sant Miquel de la Catedral.

L'AHA presenta un important document sobre l'Hospital de la Seu

El dimecres dia 17 de setembre de 2014, a les 19 h, va tenir lloc la presentació del document històric sobre l'Hospital de la Seu de Tarragona, del segle XII, a la Sala Santa Tecla del Centre Tarraconense El Seminari (c/ Sant Pau, 4, de Tarragona). L'acte va anar a càrrec de Mn. Manuel Maria Fuentes i Gasó, director de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

L'Arxiu Històric de Tarragona organitza una exposició a Vandellòs

"Patrimoni documental de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant: identitat i memòria" és el títol de l'exposició que va organitzar l'AHT, de forma conjunta amb

l'Ajuntament, a Ca la Torre de Vandellòs (oberta al públic del 19 de setembre al 5 d'octubre de 2014) i a la Sala Infant Pere, de l'Hospitalet de l'Infant (del 17 d'octubre al 2 de novembre).

L'Arxiu Municipal de Constantí ressegueix les passes de la Guerra dels Segadors

El dissabte 20 de setembre, a les 10 del matí, tingué lloc a la plaça del Castell l'inici de la caminada popular d'enguany, organitzada per l'Arxiu Municipal de Constantí. En aquesta ocasió, l'itinerari resseguí els indrets on va tenir lloc la terrible Guerra dels Segadors (1640-1659) a partir de les restes materials que encara avui dia es podien veure al poble. Com en altres anys, els guies foren Carles Alcoy i Ricard Escarré, els quals portaren els assistents pels llocs on van succeir els esdeveniments (muralls, torres, muntanya de les Forques, etc.). Ho feren tot posant-se en la pell de Magí Ramon i Cosme Conesa, soldats constantinencs del segle XVII que van ser testimonis dels fets històrics. D'una durada de tres hores i amb un baix nivell de dificultat, la caminada va gaudir, com en altres anys, d'un ambient distès i segur, que va proporcionar als caminants la possibilitat de passar una bona estona.

III Seminari Josep Termes, a la Fatarella

El divendres 26 de setembre, a les 19.30 h, es portà a terme el III Seminari Josep Termes, al Casal de la Vila de la Fatarella. Enguany s'hi abordava el procés català, i l'acte principal de la jornada fou una conferència de Muriel Casals, presidenta d'Òmnium Cultural. La cloenda de l'acte anà a càrrec del Dr. Agustí Colomines, director de la Càtedra Josep Termes de Ciutadania,

Lideratge i Identitats i professor titular d'Història Contemporània a la Universitat de Barcelona. L'acte va ser organitzat per la Càtedra Josep Termes i l'Ajuntament de la Fatarella, i hi van col·laborar Òmnium, COMEBE, el CERE i l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre.

Quatre arxius (ACBE, ACM, ACTA i ACRE) per al Tricentenari

Els arxius comarcals de les Terres de l'Ebre (Arxiu Comarcal del Baix Ebre, del Montsià, de la Terra Alta i de la Ribera d'Ebre) han sumat forces per elaborar l'exposició de cartografia històrica entre finals del s. XVII i el XVIII que es va poder veure a Móra d'Ebre durant el mes de novembre de 2014. L'acte va sumar-se als convocats amb motiu del Tricentenari.

Presentació de llibre a Montblanc

El dissabte dia 1 de novembre de 2014 va tenir lloc al Centre Cultural Anselm Turmeda de Montblanc la presentació del llibre *El Convent*, d'Eduard Contijoch i Miquel. L'acte va ser organitzat pels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Montblanc i l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Glossa a la figura del montblanquí Francesc de Castellví Obando

Josep M. Porta i Balanyà, director de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, fou la persona designada per pronunciar la conferència que organitzà l'Associació de Montblanquins de Tarragona, a la seva seu social del carrer Trinquet Vell, amb el títol "Biografia de

Francesc de Castellví, montblanquí, heroi del 1714 i autor de les *Narraciones Históricas*".

Reproducció del *De Rebus Gestis Ecclesiae* de la catedral de Tarragona

El dimecres 17 de desembre, a les 19 h, a la sala d'actes del Centre Tarraconense El Seminari, tingué lloc la

presentació del llibre *De Rebus Gestis Ecclesiae. Els llibres de notes del capítol catedral de Tarragona (1734-1930)*, a cura de Neus Sánchez Pié i Joan M. Quijada Bosch. La presentació anà a càrrec de Mn. Manuel M. Fuentes i Gasó, director de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona i canonge arxiver, i comptà amb la intervenció de Mons. Miquel Barberà i Anglès, degà del Capítol Catedral de Tarragona. El volum original se conserva a l'Arxiu Capitular de Tarragona, que era l'entitat que organitzava l'acte._

La Província, solidària

Amb motiu dels greus aigüats ocorreguts la primera setmana de setembre de 1921, bona part del Camp de Tarragona va quedar inundat i a més dels estralls causats en els conreus, van quedar tallats multitud de comunicacions vials. La zona més afectada fou la riera del Gaià, Altafulla i contornada, "*quedant convertits, finques i carreteres, camins i acèquies en immunds camps de llot, havent desaparegut, per l'imponent torrençada, plantes arbres i dos edificis, amb les cullites pendents...*". Es va tractar, certament, d'un aigüat "*com no en recorda cap altre l'actual generació*", doncs ja s'hauria de remuntar la recordança fins al 1874 amb el famós Aigüat de Santa Tecla. Aquell 1921, la Diputació de Tarragona assumí la responsabilitat de gestionar aquella crisi i convocà una magna assemblea d'afectats on es va decidir acudir a la Mancomunitat de Catalunya, per tal que ajudés "*en personal i en diners...*" a recuperar l'activitat a la zona. Es creà, desseguida, una comissió executiva amb el bo i millor dels polítics locals del moment, diputats a Corts i provincials, encapçalada pel llavors president de l'ens provincial, Anselm Guasch Robusté. Això va contribuir a que des de Barcelona els polítics s'impliquessin en aquell assumpte. Els dirigents de la Mancomunitat de Catalunya van apel·lar al concurs de tota la demarcació de Tarragona, per tal de sumar suports i adhesions per ajudar els damnificats: "*A tots ens dirigim, doncs: als habitants de les riberes baixes de l'Ebre, que força vegades han sentit paregut assot; als de les encontrades altes de la regió gandesana, que ben palesament tenen demostrada la seva noblesa i bons sentiments; als dels escarpats turons del nostre bell Priorat i comarca falsetana, quin bon cor i grans energies no han pogut assecar l'aplanador desastre dels seus camps; a la del formós Camp de Tarragona, floró de riqueses i exhuberàncies de cultius en lloc igualats; als de la Conca de Barberà i Segarra, que justament són els que des dels seus turons poden veure l'immensitat del dany i, finalment, els de les veïnes regions de Valls i Vendrell, que en poc han de voler escoltar per no sentir els ais de dolor de tanta desolació*".

La Crònica de Valls (17-09-1921) 1-2.

Recensions

SÁNCHEZ PIÉ, Neus. "El fons documental del convent de Sant Magí de la Brufaganya dipositat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (1518-1861)". *Aplec de Treballs*, CECEB, Montblanc, 32 (2014), 290-299.

El fons del convent de Sant Magí de la Brufaganya va ser dipositat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona al llarg de la dècada dels anys vint del segle XX, a partir de les gestions desplegades pel llavors canonge arxiver Mn. Sanç Capdevila Felip. Les anotacions del seu dietari revelen que la primera tramesa de documentació arribava el 10 d'octubre de 1921, procedent del Museu Diocesà, on s'hi concentraven alguns fons documentals. El mateix canonge arxiver fou qui n'elaborà un primer inventari, però el catàleg definitiu no es va elaborar fins al 2012, gràcies al mecenatge d'EMATSA, empresa amb la qual va signar un conveni l'AHA.

L'article exposa la història del convent de Sant Magí de la Brufaganya, al municipi de Pontils, i segueix amb el

fons, que consta de 273 unitats documentals, entre les quals n'hi ha 247 en 11 unitats d'instal·lació i 25 pergamins. La totalitat del fons es troba en bon estat de conservació. Els 25 pergamins van ser restaurats pel Taller de Restauració de Documents Gràfics del monestir de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona, l'any 2012.

Les sèries en què es distribueix la documentació del fons són deu: Administració, Govern, Administració econòmica, Confraries, Notarial, Episcopal, Judicial, Vicariat i oficialat eclesiàstic, Baronial i Sagramentals. Totes compten amb una breu explicació, al final de les quals s'hi afegeix en apèndix la transcripció parcial d'un interessant document: el *Llibre en lo qual estan continuats alguns advertiments per al bon govern de aquesta sancta casa y convent de Sant Magí*, dividit en quatre parts: "Advertiments aserca de la segona part important de la santa casa que és lo rebost", "Del Guarda-roba", "Advertiment per a finir les mesures de venre lo vi amenut en lo rebost" i "Advertiments per al aposento d'esta santa casa"._

Els conservadors finiseculars de Valls

El gener de 1895 Antonio Cánovas del Castillo, que aquell any esdevindria president del Govern espanyol per sisè cop, donava el vistiplau a la llista del nou comitè del Partit Conservador de Valls. Aquest quedava format per un president, Lluís Tomàs; dos vicepresidents, Estanislau Tell i Francisco Ribas; un secretari, Josep Mulet; un vicesecretari, Joan Valls, i sis vocals: Josep M. Dalmau, Daniel Castelltort, Fidel de Moragas, Francisco Montserrat, Francisco Martí i Isidre Tarragó.

Diari de Tarragona (23-01-1895), 2.

Sumaris

ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya, Núm. 38 (juny de 2014):

Editorial: "L'Arxiu Nacional de Catalunya i l'adquisició de fons documentals" (1-3). **Temes:** UTGÉS VALLESPI, Maria. "La documentació de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya (1932-1936)" (3-7); FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "El fons Francesc Cabana d'història de l'empresa catalana ingressa a l'Arxiu Nacional de Catalunya" (7-13); BO I GUDIOL, Mireia - CRUELLES I SERRA, Rosa. "La col·lecció de publicacions periòdiques de la Biblioteca Borja" (13-17). **Noticiari:** BERNAL I CERCÓS, Àngels. "Art i deute públic: les obligacions de tresoreria de la Generalitat Republicana (1933-1936)" (17-20); FRAGO PÉREZ, Pilar. "L'ANC i el Memorial Democràtic signen un conveni sobre la recuperació dels fons documentals de la guerra i l'exili i recuperen el fons del dibuixant Josep Bartolí" (20-24); FRAGO PÉREZ, Pilar. "Inicien el projecte 'Llegats dels periodistes - memòria de l'ofici'" (24-26); SÁNCHEZ MATA, Francesc. "Acte de donació del fons fotogràfic Ignasi Marroyo a l'Arxiu Nacional de Catalunya" (26-28); OLIVÉ OLLÉ, Francesc - PÉREZ LATRE, Miquel. "Inauguració de l'exposició «Nobles i cavallers entre dos monarques. La guerra de Successió als fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya»" (28-29); MORENO BURRIAL, Carla. "La catalogació del fons bibliogràfic i hemerogràfic Joaquim Gomis" (30-31). **Publicacions** (31-33). **Ingressos** (33-38). **Agenda** (38).

L'Arxiu t'informa. Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils, [www.cambrils.org], núm. 26 (desembre de 2014): "Cambrils i Montbrí acorden col·laborar per conèixer i divulgar el patrimoni cultural" [1]; "Anar a estudi: ensenyament a Cambrils (s. XVIII-XX)" [2-3]; "El document protagonista: Llibreta de la torre de telegrafia òptica de Montbrí (1875)" [4].

Butlletí Informatiu de l'Associació d'Arxivers de Catalunya [www.arxivers.com/index.php/publicacions/revista-lligall-2], Núm. 117 (juliol-agost de 2014): **Editorial:** "L'activitat industrial a Catalunya i la dinamització empresarial dels arxius i la gestió de documents" (1-2). **El vocal informa:** QUEVEDO, Carles. "L'Aula Virtual de

l'AAC-GD. Una nova eina de formació" (3-4); BATLLEM, Núria. "Conferència debat «L'arxiu escolar com a recurs didàctic»" (4-5); PÉREZ I VENTAYOL, Joan. "Inauguració del nou Arxiu Comarcal del Vallès Occidental - Arxiu Històric de Terrassa. 9 de juny de 2014" (5-7); SOLÀ I GASSET, Fina. "Projecte de recuperació de l'Arxiu Històric de la Policia Nacional de Guatemala" (7-8); LÓPEZ GUIMET, Oriol. "Curs «Ofertir serveis professionals de consultoria en gestió de documents i arxius a les empreses»" (8-9). **La proposta:** AIXELÀ I FÀBREGAS, Carme - RAMOS I RUIZ, Jordi. "Patrimoni en temps de guerra. El Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes" (9-11). **De l'arxiu a l'arxiver:** "Pérez Alcázar, Ricard. Arxiu General de l'Administració" (11-12). **La Junta informa** (12). **Núm. 118 (setembre de 2014): Editorial:** "Transparència a fons i accés estructurat a la informació pública: els set *musts* de l'AAC" (1-3). **El vocal informa:** CONSELL DE REDACCIÓ DEL BUTLLETÍ. "El *Butlletí* informatiu de l'AAC-GD veurà la llum a principis de mes a partir del butlletí corresponent al setembre" (3). **Destaquem:** PERPINYÀ MORERA, Remei. "El coneixement arxivístic en obert" (3-4); GRUP D'ARXIVERS DE L'ALT EMPORDÀ. "Els primers passos d'Arxivae. Grup d'Arxivers de l'Alt Empordà" (4-5); CARRERAS, Núria. "Curs «Com elaborar un pla estratègic de comunicació de l'arxiu a les xarxes socials»" (5-6). **Planeta Arxiu:** FLORES JUANPERE, Montserrat. "Archivio Storico Comunale d'Iglesias (Sardenya). El patrimoni d'una ciutat minera" (6-8). **Girona 2014:** SUÁREZ, Jonás / MERCADÉ, Gerard. "Si vols saber-ne més, vine al Congrés" (8-9); BOADES I RASET, Joan. "Carta d'un arxiver apassionat a un congressista dubitatiu" (9-10). **La proposta:** ARXIU FOTOGRAFIC DE BARCELONA. "Exposició Arxiu Fotogràfic de Barcelona. A propòsit de l'11 de setembre. 13 de juny - 18 d'octubre de 2014" (10-12). **De l'arxiu a l'arxiver:** "Joaquim Nolla Aguilar. Cap de l'Arxiu Administratiu i Gestió Documental de l'Ajuntament de Tarragona" (12-13). **Núm. 119 (octubre de 2014): Editorial:** "Per un pla nacional d'adquisició de fons documentals privats" (1-3). **Destaquem:** ARXIVERS DEL BAIX EMPORDÀ (ABE). "Una experiència comarcal: el col·lectiu d'arxivers del Baix Empordà" (3-4); SERVEI D'ARXIVS DE LA FEDERACIÓ CATALANA DE MONGES BENEDICTINES. "Crònica de la Jornada

«L'Església a Catalunya durant la Guerra de Successió» (4-5); SAAVEDRA, Pau. "La participació del CRDI en projectes internacionals cofinançats per l'ICA (PCOM)" (5-6); LOPERA, Santi. "Visita a l'Archivo Intermedio Militar Pirenaico" (7-8). **Dossier 2014:** OBIOLS I PEREARNAU, Lluís / SIMON LLEIXÀ, Erola. "«Entre Àustries i Borbons». La commemoració del Tricentenari a les comarques de l'Alt Urgell i la Cerdanya" (8-9). **La proposta:** ARXIU HISTÒRIC DE GIRONA. "L'exposició virtual «Els ninots de l'escrivà» de l'Arxiu Històric de Girona" (9-10). **De l'arxiu a l'arxiver:** "Alberto Biarge. Vidimus SL" (11-12). **La Junta informa** (12). **Núm. 120 (novembre-desembre de 2014): Editorial:** "De congrés a congrés" (1-2). **El vocal informa:** SESMA, Mònica - TÀPIES, Olga. "A 100 amb la DUAL" (2-3). **Destaquem:** CANYELLES VILAR, Núria. "Visita guiada

a l'Arxiu de la Corona d'Aragó" (3-4); ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA. "Presentació del catàleg en línia de l'Arxiu Municipal de Barcelona" (5-6); SOLÀ GASSET, Fina. "La política de gestió documental de la Diputació de Barcelona" (6-7); PALOMAR, Núria. "Crònica del curs 6/2014 de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documents de Catalunya. Sí, molt bé, però com preservem?" (7-8); ARXIU MUNICIPAL DE TERRASSA. "Il Jornada Open Government de Terrassa" (8). **Girona 2014:** "David Fricker" (9); BOADAS, Joan. "Arxivers econòmicament rendibles, també" (10-11); RUIZ, Vicenç. "L'AAC-GD i el congrés Girona 2014. Breu ressenya" (11-12). **De l'arxiu a l'arxiver:** "Susanna Muriel Ortiz, arxivera especialitzada en col·leccions fotogràfiques" (12-13). **La Junta informa** (14)_

Plaga de llagosta per ponent!

L'estiu de 1922 es va declarar una plaga de llagosta a l'Aragó que aviat s'estengué perillosament cap al Principat de Catalunya. Davant de la inacció de l'Estat, la Mancomunitat de Catalunya va intervenir i s'iniciaren contactes amb les institucions i organismes aragonesos. El 10 de setembre de 1922 es va celebrar una assemblea d'autoritats i afectats, una primera presa de contacte per començar a copsar els recursos existents i vehicular unes primeres accions. Una setmana més tard, el 19 de setembre, es reunia a Saragossa el Comitè Interregional d'Aragó i Catalunya per combatre la plaga de la llagosta, on es van prendre diversos acords d'importància. En primer lloc, demanar al Govern el reconeixement legal del Comitè (cosa sense la qual els privava de personalitat jurídica per actuar davant de l'Administració) i la concessió de crèdits econòmics per afrontar la despesa en la lluita contra la plaga. Això implicava que el Govern central de Madrid havia de nomenar un delegat per tal que supervisés tot el pla d'acció, i mantingués en tot moment la titularitat en la competència d'aquella nova iniciativa. La reunió aprofità per aprovar un reglament intern i per nomenar un comitè executiu que ja comencés a funcionar interinament, doncs comptaven amb el vist-i-plau que els donaria l'Estat. Formar aquest comitè executiu fou una tasca una mica delicada, doncs havia de mantenir l'equilibri representatiu de totes les institucions intervinents i territoris afectats. Es va resoldre que estaria integrat per un vocal i un suplent per part de la Mancomunitat de Catalunya i un altre per cada una de les províncies de Saragossa, Osca, Terol, Lleida i Tarragona. El delegat que representà la demarcació de Tarragona fou el famós sindicalista de Vila-rodona Pau Robert Rabadà. Robert ja havia tingut una reunió dos mesos abans amb les autoritats lleidatanes, i a principis de novembre següent, anà a Madrid amb el diputat republicà Manuel Potau, on contactaren amb les autoritats del Ministeri d'Agricultura.

La Nova Conca (29-07-1922) 6; *La Vanguardia* (19-09-1922) 15; *La Crònica de Valls* (11-11-1922) 3.

Premsa

“Pere Gil i la seva obra a l'Arxiu de Reus”. *ReusDiari.cat* (07-05-2014).

“La Turba de Valls commemora els 75 anys de la fi de la Guerra [Exposició de l'Arxiu Municipal de Valls]”. *Llibertat.cat. Portal d'Informació i Opinió de l'Esquerra Independentista* (13-05-2014).

“L'Arxiu sonor de Ràdio Reus ja és a l'Arxiu Municipal”. *ReusDiari.cat* (11-06-2014).

ISERN, Eduard. “Entrevista a Ezequiel Gort, responsable de l'Arxiu Municipal de Reus, i amb Joaquim Soro, regidor de Cultura i Joventut”. *La Ciutat. El teu digital de proximitat* (16-07-2014).

“El pregó de la festa estarà relacionat amb els 50 anys de la Sala de Cinema [Vilallonga del Camp]”. *Diari de Tarragona* (dijous, 24-07-2014), 24.

“Exposició «De la vegueria al corregiment» per commemorar el Tricentenari”. *Diari de Tarragona* (dijous, 24-07-2014), 26.

“L'Arxiu de Reus enceta el curs a l'entorn de la guerra de Successió”. *ReusDirecte.cat* (28-08-2014).

“L'Ensenyament a Cambrils centra el novè cicle de memòria de Tardor [Arxiu Municipal de Cambrils]”. *ReusDigital.Cat* (14-10-2014).

“Jornada sobre psicoestètica al Museu-Arxiu de Montblanc”. *laConcaDiari.cat* (18-10-2014).

“Encuentran un documento de 1714 de Calafell”. *Diari de Tarragona* (dimecres, 12-11-2014), 22.

VILANOVA, Jordi. “Els Germans de Sant Gabriel, el 1968. L'Arxiu Municipal de Valls publica una fotografia quan el carrer encara no tenia cap dels edificis d'habitatges actuals”. *VallsDiari.cat* (27-11-2014).

“Conferència «Una ciutat de romanços» a l'Arxiu Municipal [Reus]”. *Diari de Tarragona* (dilluns, 01-12-2014), 12.

Trompada per a l'exdiputat

A mitjan desembre de 1930, l'exdiputat provincial (i exalcalde de Tarragona) Josep Prat i Prats va patir un aparatós accident. Retirat de la política, es dedicava als seus negocis, un dels quals era una fàbrica de gel al port de Tarragona. Un dia, mentre examinava una de les màquines refrigerants, de l'andròmina va sortir disparada una maneta o volant “dándole tan fuerte golpe en la cara, que le ha causado la fractura del hueso nasal”. Li va fer la cara nova. De seguida va ser atès per dos metges i dut a casa seva en un lamentable estat. El cop, per bé que fort i contundent, no va tenir més efectes i, pocs dies després, Prat, fora de perill, ja es llevava del llit on jeia convalescent.

Correo de Tortosa (19/20-12-1930), 3 i 2.

Visita arqueològica Altafulla-Tarragona (1968) (I)

A la primera meitat del segle XX, les tasques agrícoles feien emergir del substrat de la costa altafullenca unes restes romanes que, amb el temps, constituïrien el parc arqueològic dels Munts, a la vora de la platja.

Aparegueren recintes, bases de columnes, mosaics, etcètera, pertanyents a una puixant vil·la romana de la zona. El 1967 el Museu Arqueològic de Tarragona se'n feia càrrec i hi practicava unes excavacions per tal de

Fitxa tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.300 x 1.600 píxels

Cromia: B/n

Títol: "Visita a les restes arqueològiques"

Datació: 10 de febrer de 1968

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Una comissió d'autoritats locals i periodistes de visita als Munts admiren un dels mosaics.

Geogràfic: Parc arqueològic dels Munts (Altafulla)

verificar les peces trobades, i netejar-les i preparar-les per al seu trasllat posterior. La tasca del Museu estava enllestida ben entrat el 1968. Les restes eren, per fi, visitables, i s'imposava la visita oficial de les autoritats.

Així fou com el dia 10 de febrer de 1968 es traslladà als Munts una petita comissió de representants de la Diputació, de l'Ajuntament d'Altafulla, d'entitats civils i de periodistes de reconegut prestigi que cobrien la notícia. En la primera instantània es pot veure tota la

comitiva davant (de fet, trepitjant) un dels mosaics curosament netejat i preparat per ser arrancat i traslladat a Tarragona. D'esquerra a dreta: el periodista **Lluís Mezquida Gené**, el president de la Diputació de Tarragona, **Frederic Girona de la Figuera**, l'arquitecte provincial, **Salvador Ripoll Sahagún** (amb barret), el també periodista **Antoni Alasà Domingo** (conegut per *Máximo Burxa*), un personatge sense identificar (al centre, amb vestit fosc: tal volta **Ricard Jordana Puigpinós**, catedràtic de l'Institut Provincial?), el direc-

Fitxa tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.300 x 1.600 píxels

Cromia: B/n

Títol: "Visita a les restes arqueològiques"

Datació: 10 de febrer de 1968

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Una comissió d'autoritats locals i periodistes de visita als Munts conversa al costat d'un mur antic.

Geogràfic: Parc arqueològic dels Munts (Altafulla)

tor del Museu Arqueològic, **Pere Manuel Berges Soriano** (amb una pipa a la mà), el ponent de Cultura de la Diputació, l'advocat **Jesús Calderón Alejaldre**, i dos edils d'Altafulla, l'alcalde, **Jaume Vidal**, i el conseller **Albert Boronat**. A més de regidor (1966-1973), aquest era també delineant a l'Ajuntament altafullenc, i fou qui el 1968 aixecà els plànols de l'estat de les excavacions i féu un dibuix geomètric d'un dels mosaics recuperats.

Al fons, per damunt de la testa del president **Girona**, s'hi veu un altre personatge que, malgrat les dificultats d'identificació, creiem que es podria tractar del llavors secretari de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, el futur primer alcalde de Tarragona de la Transició, **Josep M. Recasens i Comes**.

La comitiva no s'està d'admirar el parc arqueològic a les zones d'accés més complicades. A la segona foto-

grafia (pàgina anterior), davant d'un mur de pedra d'una edificació domèstica antiga, es veu de front el president **Frederic Girona** en conversa amb **Manuel Berges i**, d'esquena, **Jesús Calderón**. A l'esquerra de la imatge, se'ls miren l'alcalde altafullenc, **Jaume Vidal**, i, més allunyat, el periodista **Lluís Mezquida Gené**.

Tercera i última fotografia: al peu de l'excavació d'unes termes, **Calderón** dona explicacions a un admirat **Girona de la Figuera**, que es mira amb respecte l'interior del clot. Al davant tenen **Berges** fumant en pipa i, passant per darrere seu, **Josep M. Recasens**. L'arquitecte **Ripoll** també se'l veu arribant discretament pel darrere, més a la dreta.

L'any 1983, una part dels terrenys ocupats per la vil·la es van tancar i es va delimitar l'actual àrea visitable. Posteriorment, les excavacions de 1995-1996 van permetre recuperar diverses estances decorades amb pintura mural i un extens conjunt de peces decoratives (estatuària, elements arquitectònics, etc.), excavacions que es completaren entre 2004 i 2005. L'any 2000 la vil·la dels Munts fou declarada Patrimoni Mundial.

Fitxa tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Support: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.300 x 1.600 píxels

Cromia: B/n

Títol: "Visita a les restes arqueològiques"

Datació: 10 de febrer de 1968

Autoria: Chinchilla

Procedència: Reportatge

Descripció: Una comissió d'autoritats locals i periodistes de visita als Munts, a peu d'excavació.

Geogràfic: Parc arqueològic dels Munts (Altafulla)

**DIPUTACIÓ
POSEM
L'ACCENT**

www.dipta.cat